Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Lakiovaliokunnan kuuleminen 18.2.2026

Jyri Paasonen
Turvallisuusoikeuden apulaisprofessori
www.jyripaasonen.fi

1

Tutkimus- ja kehittämishankkeet sekä julkaisut

- Empiirisen aineiston kerääminen alkoi vanginvartijana 2003–2004
- Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuden ja valvontatyön ulkoinen arviointi 2021
- Riihimäen vankilan riskienhallinnan ja turvallisuustoiminnan kehittämishanke 2022
- Tutkimus- ja kehittämishanke vankien kuntoutusmahdollisuuksien ja oikeusturvan parantamiseksi vankilaturvallisuutta kehittämällä sekä rangaistusaikaista rikollisuutta ehkäisemällä 2023
- Turun vankilan riskienhallinnan ja turvallisuustoiminnan kehittämishanke 2024
- Kansainvälinen vertaileva tutkimushanke rikosseuraamusjärjestelmistä ja vankilaturvallisuudesta 2024- (Centre de Recherche sur la Justice Pénale et Pénitentiaire, CRJ2P/IFTJ)
- Yli 20 tieteellistä ja ammatillista julkaisua hankkeiden pohjalta.

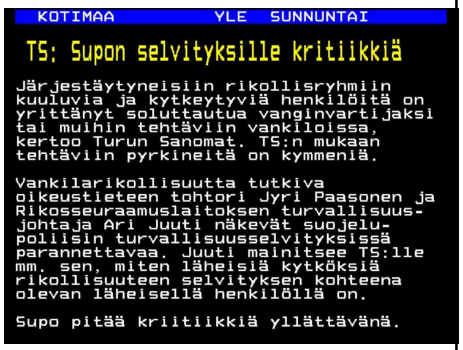
KOTIMAA YLE SUNNUNTAI

TS: Supon selvityksille kritiikkiä

Järjestäytyneisiin rikollisryhmiin kuuluvia ja kytkeytyviä henkilöitä on yrittänyt soluttautua vanginvartijaksi tai muihin tehtäviin vankiloissa, kertoo Turun Sanomat. TS:n mukaan tehtäviin pyrkineitä on kymmeniä.

Vankilarikollisuutta tutkiva oikeustieteen tohtori Jyri Paasonen ja Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuus-johtaja Ari Juuti näkevät suojelu-poliisin turvallisuusselvityksissä parannettavaa. Juuti mainitsee TS:lle mm. sen, miten läheisiä kytköksiä rikollisuuteen selvityksen kohteena olevan läheisellä henkilöllä on.

Supo pitää kriitiikkiä yllättävänä.

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

2

Oikeusministeriön haasteet

- Lainsäädännön valmistelussa korostuu perusoikeus- ja oikeusturvanäkökulma, kun taas käytännön turvallisuus- ja toimintavaikutukset jäävät toissijaisiksi.
- Painottuu vanhentunut ajatus, että vankien rikollisuuden taustalla ovat erityisesti elämänhallinnan ongelmat ja päihderiippuvuus sekä vangit voidaan kuntouttaa vankeusaikana.
- Muissa Pohjoismaissa ja Euroopassa on uudistettu lainsäädäntöä voimakkaasti viime vuosien aikana.
- Vankeuslain uudistamisen tarpeet pitäisi käydä läpi systemaattisesti.

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

3

Rikosseuraamuslaitoksen haasteet

- Organisaatiouudistus on epäonnistunut (Rise 1.0, 2.0, 3.0 jne.)
- Huonosti ja heikosti johdettu, jossa on pelolla johtamista ja resursseja ei käytetä tehokkaasti.
- Laillisuusvalvonta ja -linjaukset painottuvat vankien oikeusturvaan.
- Oikeudellinen osaaminen eri organisaatiotasoilla on hyvin heikkoa.
- Turvallisuusasiat on laiminlyöty ja piilotellaan ongelmia.
- Henkilöstön poissaolot ja kyselyiden tulokset valtionhallinnon huonoimmat.

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

4

Vankilaturvallisuus

- Perusturvallisuusasiat eivät ole kunnossa (toimivaltuudet, koulutus, riskienhallinta, turvallisuuskäytännöt, toimintaohjeet, fyysinen turvallisuus, tekniikka)
- Vankilarikollisuus rehottaa ja JR-vangit hallitsevat vankiloita
  - Toimintoihin osallistuminen, asuttaminen, vastatiedustelu
  - Vankien välinen väkivalta kasvanut
  - Toisten vankien painostus ja uhkailu
  - Suojelurahan ja vuokran kerääminen
  - Kanteluiden tekeminen ja painostaminen muita vankeja tekemään
  - Uusien jäsenten rekrytointi
  - Henkilökuntaan kohdistuva painostus ja häirintä kasvanut
- Kansainvälisten rikollisverkostojen tulo Suomeen on tapahtunut nopeasti ja nämä ryhmät ovat saavuttaneet nopeasti merkittävän aseman
- Ulkomaalaiset JR-vangit eivät halua siirtyä pois Suomesta

KOTIMAA

24-vuotias jengipomo toimi vielä vankilasta käsin – poliisi tiedotti Helsingin katujengeistä

Poliisi on epäillyt peräti 23 helsinkiläistä katujengin jäsentä rikoksista. Epäillyt ovat 18–29-vuotiaita.

JAA TALLENNA

KOTIMAA

Nämä yksityiskohdat saivat poliisin epäilemään nuoria miehiä jengiläisiksi – tällainen on RK-98 ja sen johtajaksi väitetty ”Nizzy”

Poliisin esitutkintamateriaali paljastaa, miten itähelsinkiläiseksi katujengiksi väitetty porukka sai nimensä, ja missä heidän epäillään kokoontuneen. Lukuisat pienet yksityiskohdat saivat viranomaiset epäilemään, että nuoret miehet ovat osa järjestäytynyttä rikollisryhmää.

JAA TALLENNA

5

Henkilötietoasiat

- Kyse ei ole tietosuojaongelmasta, joten tietosuojalainsäädäntö ei ole esteenä, vaan sen tulkinta
- Kyse ei ole myöskään perusoikeuksista tai vankien oikeusturvasta, koska kyse on lakisääteisistä rikosseuraamuksista
- Viranomaisten välinen tietojenvaihto on keskeinen edellytys rikosten torjunnalle ja ehkäisemiselle vankiloissa (huom. sisäiset rikokset)
- Järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvien tietojen tehokas vaihtaminen poliisin ja Risen välillä mahdollistaa myös viranomaisten kohdennetumman, oikea-aikaisemman ja vaikuttavamman valvonnan.
- Tämä on välttämätöntä vankilaturvallisuuden parantamiseksi ja rikollisen toiminnan jatkumisen estämiseksi vankilassa.
- Viime vuosien säädösvalmistelussa painopiste on kuitenkin ollut poliisin tiedonsaannissa Risen järjestelmistä; nyt on kiireellisesti tuotava myös Risen tiedontarpeet ajan tasalle ja varmistettava vastavuoroinen, reaaliaikainen ja laillisesti selkeä tiedonsaanti poliisin rekistereistä.
- Esimerkiksi vankilasta käsin harjoitettavaan ja johdettuun järjestäytyneeseen rikollisuuteen puuttumiseen ei ole säädetty tehokkaita keinoja, kuten yhteydenpidon seurantaa ei käytännössä voida harjoittaa, toisin kuin muissa Pohjoismaissa.
- Kansainväistä yhteistyötä ei Risen tasolla saa olla, joten ei voi vaihtaa henkilötietoja turvallisuusperustein.

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

6

Kolme pointtia

1) Lainsäädännön ja toimivaltuuksien kokonaisuudistus
   - Vankeuslaki ja siihen liittyvä sääntely on arvioitava systemaattisesti turvallisuus- ja kustannusvaikutusten näkökulmasta. Sääntelyn on tunnistettava järjestäytyneen rikollisuuden erityispiirteet ja mahdollistettava riskiperusteinen eriyttäminen, kohdennetut rajoitukset sekä tehokas puuttuminen vankilassa jatkuvaan rikolliseen toimintaan. Toimivaltuuksien, valvontakeinojen ja rajoitusperusteiden tulee olla ajantasaisia, oikeasuhtaisia ja selkeitä.
2) Tiedonvaihdon ja turvallisuuskyvykkyyden vahvistaminen
   - Poliisin ja Risen välinen tiedonvaihto on rakennettava vastavuoroiseksi, reaaliaikaiseksi ja oikeudellisesti täsmälliseksi. Riselle on varmistettava välttämätön pääsy poliisin rekisteritietoihin vankilaturvallisuuden turvaamiseksi. Samalla on vahvistettava analyysikyvykkyyttä, tiedustelua, riskiluokittelua ja kansainvälistä viranomaisyhteistyötä.
3) Johtamisen, rakenteen ja operatiivisen turvallisuuden uudistaminen
   - Turvallisuus on määriteltävä organisaation strategiseksi ydintehtäväksi. Johtamista ja oikeudellista osaamista on vahvistettava kaikilla tasoilla. Perusturvallisuuden elementit, kuten koulutus, fyysinen ja tekninen turvallisuus sekä riskienhallinta, on saatettava vastaamaan nykyistä uhkatasoa. Järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvien vankien hallintaan on luotava valtakunnallisesti johdettu, eriytetty toimintamalli.

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

7

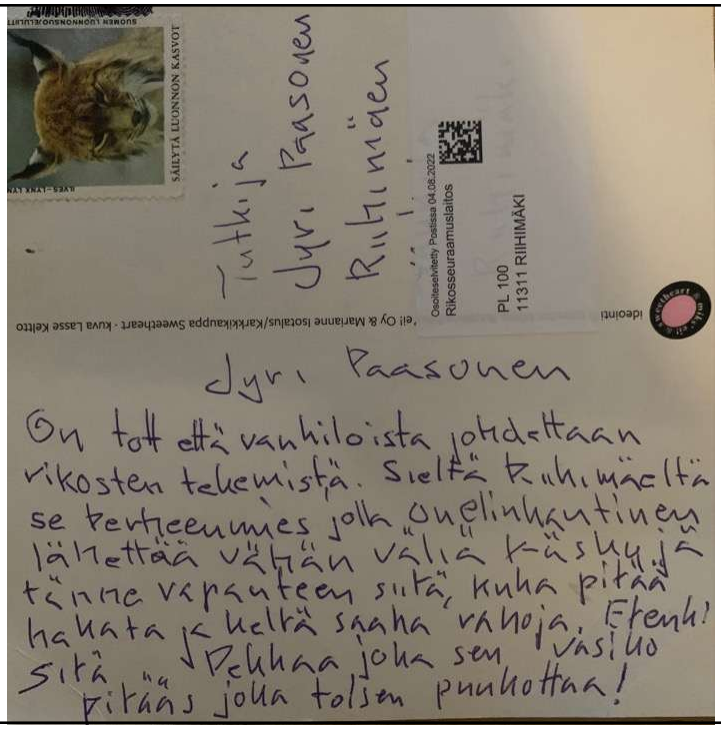

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

8